

GYMNÁZIUM
SPOJENÁ ŠKOLA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI

ZAKON SUDNYJ LJUDEM

SEMINÁRNA PRÁCA

Predmet:

Seminár zo Slovenského jazyka

Konzultant:

Mgr. Samuel Murčo

Bratislava 2023

Filip GYÖRÖDI

Zakon sudnyj ljudem je vlastne 33 článkov predovšetkým právneho a cirkevného charakteru. Pravdepodobní autori sú sv. Cyril alebo sv. Metod. Autori sa inšpirovali predovšetkým byzantským dielom Eklogy ale aj západorímskymi zákonníkmi. Najväčšiu zmenu môžeme postrehnúť v časti telesných trestov, na rozdiel pôvodného diela Eklogy.¹ Trestá ľudí, ktorí vykonávajú pohanské obety alebo prisahy, ktoré vyplývajú z Mojžišovho zákona. „*Zakon sudnyj ljudem podporil evanjelizáciu a poľudštenie mravov od pohanských zvykov, na základe kresťanských princípov chráni najmä rodinu, majetok, ľudskú dôstojnosť, upravuje právo na azyl a procesné pravidlá pri vyšetrovaní a súdení deliktu.*“² Väčšinou sa používal ako doplnok k obyčajovému právu.³ Nikdy neplnil funkciu oficiálneho práva na Veľkej Morave. Po vyhnaní Metodových žiakov sa používal v Bulharsku.⁴ *Zakon sudnyj ljudem* je jedno z najstarších zachovaných diel na Slovensku, podľa ktorého sa riadili naši predkovia. Dokazuje to, že sme viac ako pred 1100 rokmi boli vyspelá spoločnosť s vlastným právnym poriadkom, ktorým sa riadili Čechy, Morava a Slovensko. Tento zákon bol natoľko pokrokový, že sa niektoré zákony používajú aj v súčasnej dobe. Samozrejme sú upravené na potreby súčasného právneho poriadku.

Cieľom mojej seminárnej práce je predložiť rozbor diela *Zakon sudnyj ljudem* z obsahovej a historickej stránky. Pre potreby seminárnej práce som čerpal z prepisu slavistu, jazykovedca a univerzitného profesora Jána Stanislava z publikácie *Dejiny slovenského jazyka III.*

„*VII. Mníchovi, ktorý sa dopúšťa smilstva, podľa svetského zákona odrežú nos, ale podľa cirkevného zákona zmení sa mu trest na pôst 15 rokov.*“⁵ Na tomto zákone ma udivilo moderné zmýšľanie autora, lebo v diele Eklogy by bol za tento prehrešok fyzicky potrestaný. No namiesto toho dostane asi najdlhšie trvajúce pokánie.

„*XXII. Ak si dakto požičia koňa až do určitého miesta alebo ho tam pošle a ak sa prihodí, že sa kôň poškodí alebo zomrie, musí požičiavateľ dať náhradu (odškodnenie) pánovi koňa.*“⁶ Tento úryvok poukazuje na to, ako je v tomto práve je perfektne vyriešená snaha, ako

¹ *Zakon sjudnyj ljudem.* [online]. [cit. 06. 02. 2023]. Dostupné na internete: <https://www.dejepis.com/dokument/zakon-sudnyj-ljudem/>.

² ZACHAROVÁ, Zuzana. *Byzantské vplyvy v tradičnej kultúre Slovenska.* Diplomová práca. Nitra, Univerzita Konštantína filozofa, 2015, s. 43.

³ *Zakon sjudnyj ljudem.* [online]. [cit. 06. 02. 2023]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Zakon_sudnyj_%C4%BEudem

⁴ *Zakon sjudnyj ljudem.* [online]. [cit. 06. 02. 2023]. Dostupné na internete: https://www.biblioteka.sk/encyklopedia/?pojmem=Zakon_sudnyj_ljudem

⁵ ZACHAROVÁ, Zuzana. *Byzantské vplyvy v tradičnej kultúre Slovenska.* Diplomová práca. Nitra, Univerzita Konštantína filozofa, 2015, s. 50-56.

⁶ ZACHAROVÁ, Zuzana. *Byzantské vplyvy v tradičnej kultúre Slovenska.* Diplomová práca. Nitra, Univerzita Konštantína filozofa, 2015, s. 50-56.

predísť nezhodám pri vypožičaní cudzieho majetku a náhrady za jeho poškodenie alebo zničenie po prípade smrti, ak ide o zvieru.

O pôvode *Zakon sudnyj ljudem* sú viaceré teórie. Medzi najdôležitejšie z nich patria sú bulharská, macedónska a veľkomoravská. O vyvrátenie macedónskej a bulharskej verzie sa postarali silné argumenty, ktoré museli uznať obhajcovia oboch teórií.

Prvým predstaviteľom bulharskej teórie, je R. de Hube (poľský právny historik), ktorý ju prezentoval v roku 1868. Táto teória sa hlavne opiera o historickú stránku *Zakon sudnyj ljudem* a zanedbáva jazykové a právne rozbery, ktoré vykonali A. I. Sobolevskij, J. Vašica a ďalší. Obhajovaná bola tým, že v období (852 – 889) konvertoval bulharský národ na kresťanskú vieru. Vyvrátená bola aj niektorými zákonmi, ktoré trestali ešte pred tým ako *Zakon sudnyj ljudem* bol spísaný. Ako napríklad trestné činy proti ľudskému životu, vojenskej služby, proti štátnej bezpečnosti a iné.

Po bulharskej teórii nasledovala macedónska teória. Táto teória tiež neberie jazykovú stránku a opiera sa o obsahovú stránku a Metodovu biografii. Taktiež popiera Veľkomoravskú teóriu na základe nesprávne vyriešeného miesta a času a predkladá vlastnú argumentáciu:

1. „argument: *Zákonník bol zostavený v Macedónsku (v byzantskej provincii Strymon) vo štvrtom desaťročí 9. storočia.*
2. *argument: Zákonník bol určený slovanskému vojsku. Toto vojsko bolo podriadené Metodovi ako slovanskému kniežaťu, ktorého ustanovil cisár Theofil (829-842).*
3. *argument: Zákonník bol pôvodne napísaný gréckym písmom a nie cyrilikou alebo hlaholikou.*
4. *argument: Zmyslom napísania zákonníka bol boj so zločinnosťou prostredníctvom hrdelných a cirkevných trestov v slovanskom vojsku, na čele ktorého stál Metod. Sledovalo sa tým upevnenie vernosti vojska k Byzancii.“⁷*

K. Procházka k tejto argumentácii dodáva, že ani jeden z uvádzaných dôvodov nedokazuje, že *Zakon sudnyj ljudem* má macedónsky pôvod.

Veľkomoravskú teóriu naznačil v roku 1900 A. I. Sobolevskij a urobil kritickú jazykovú analýzu.⁸ A. I. Sobolevskij ako prvý urobil túto analýzu a poukázal na niektoré slová, ktoré vznikli v lokalite Moravy a Čiech. Jedným z pojmov je pojem *вѣсѡдѣ*, ktorý má svoj pôvod v staronemeckom pojme *wizzôd* a nachádza sa v *Živote Metoda*, *Viedenských listoch* a aj v

⁷ KIŠS, Igor. *Význam právnych pamiatok Veľkej Moravy*. Dizertačná práca. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2017, s. 26-27.

⁸ KIŠS, Igor. *Význam právnych pamiatok Veľkej Moravy*. Dizertačná práca. Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2017, s. 26-27.

Kyjevských listoch. „*Velkomoravský pôvod zákonníka dokazuje aj slovné spojenie, „iměti vь чьсть“ niekoho. Stará čeština používala 4. pád po predložke v. V Zakone sudnyj ljudem je značné množstvo pojmov a slovných spojení, ktoré majú veľkomoravský pôvod, no po nejakom bulharizme nie je ani stopy.*

L. Havlíková úplne vylučuje iný ako veľkomoravský pôvod zákonníka. Odôvodňuje to tým, že v jednotlivých ustanoveniach sú použité pojmy, ktoré sa bohato vyskytujú vo veľkomoravskej textovej tradícii. Pripomína, že v zákonníku sa nenachádza žiaden bulharizmus. Uvádza, že zákonník nemohol vzniknúť v inom než veľkomoravskom právnom, jazykovom a spoločenskom prostredí.

J. Vašica ako veľký obhajca veľkomoravského pôvodu zákona, dopĺňa túto veľkomoravskú teóriu vlastným výskumom a uvádza, že Zakon sudnyj ljudem jazykovo úzko súvisí s Napomenutiami vladárom a Nomokánonom.“⁹

V tejto seminárnej práci som predložil problematiku a dejiny diela *Zakon sudnyj ljudem*. ~~Boli tu~~ Predstavil som tri rôzne teórie, ktoré sú najrozšírenejšie ~~sme si zároveň vyvrátili~~. Na základe predložených argumentov som poukázal na to ~~Pričom sa dokázalo~~, že veľkomoravská teória je najpravdepodobnejšia.¹⁰

Ohľadom autorstva si nie sme istý, ale s najväčšou pravdepodobnosťou boli autormi diela Konštantín a Metod. S ohľadom na vysokú právnu úroveň je pripisované autorstvo Metodovi, nakoľko bol právnik. *Zakon sudnyj ljudem* sa nám však nezachoval v originálnej hlaholike. Našli sa len odpisy písané už len v cyrilike. Konštantín a Metod sa snažili vysvetliť a ukázať podstatu kresťanskej viery pomocou zákonníka, ktorý bol odvodený od Božieho zákona, kde sa zakazovalo vykonávať pohanské obrady a prísahy. Zákon tiež pomohol vylepšiť systém súdnictva v danej dobe. V každom súdnom spore sa malo zúčastniť čo najviac svedkov, aby výsledok procesu bol najspravodlivejší. Nesmelo sa súdiť na základe nedostačujúcej výpovede.¹¹ Konštantín ~~spolu s~~ a Metod učili našich predkov pravej viere, čo ešte aj v dnešných dobách zohráva dôležitú úlohu pri preukazovaní našej národnej kultúry a vyspelosti.

⁹ KIŠS, Igor. *Význam právnych pamiatok Veľkej Moravy*. Dizertačná práca. Bratislava, Paneurópska vysoká škola, 2017, s. 23.

¹⁰ *Zákon sjudnyj ljudem*. [online]. [cit. 06. 02. 2023]. Dostupné na internete: https://www.biblioteka.sk/encyklopedia/?pojem=Zakon_sudnyj_ljudem.

¹¹ *Zákonník z Veľkej Moravy (Zákon sjudnyj ljudem)*. [online]. [cit. 06. 02. 2023]. Dostupné na internete: <http://www.hradiska.sk/2011/04/zakonnik-velkwj-moravy-zakon-sudnyj.html>.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

a) Bibliografia

KIŠŠ, Igor. *Význam právnych pamiatok Veľkej Moravy*. Dizertačná práca. Bratislava, Paneurópska vysoká škola, 2017. 144 s.

ŠPERKA, Marek. *Veľká Morava – Právo a právne pamiatky*. Bakalárska práca. Banská Bystrica, Univerzita Mateja Bela, 2019. 40 s.

ZACHAROVÁ, Zuzana. *Byzantské vplyvy v tradičnej kultúre Slovenska*. Diplomová práca. Nitra, Univerzita Konštantína filozofa, 2015. 99 s.

b) Internetové zdroje

GÁBRIK, Marek. *Súdny zákonník pre laikov z čias Veľkej Moravy v knihe Josefa Vašicu*. [online]. Dostupné na internete: <https://kulturblog.sk/historia/sudny-zakonnik-pre-laikov-z-cias-velkej-moravy-v-knihe-josefa-vasicu/>.

GÁBRIŠ, Tomáš – JÁGER, Róbert. *Opätovne k súdnemu zákonníku pre ľud (Zakon sudnyj ljudem): K možnostiam rekonštrukcie archaického práva na Veľkej Morave*. [online]. Dostupné na internete: https://karolinum.cz/data/clanek/3082/PHS_1_2016_02_Gabris.pdf.

Zákon sjudnyj ljudem. [online]. Dostupné na internete: <https://clouda.edupage.org/cloud/?z%3A3jntD%2B4tr0aVsgooCLJ5FL6oGXgKPNTj2LiG4nI5GKmwE7XA%2F8IIFPD3ZvD2YTfW>.

Zákon sjudnyj ljudem. [online]. Dostupné na internete: https://sk.wikipedia.org/wiki/Zakon_sudnyj_%C4%BEudem.

Zákon sjudnyj ljudem. [online]. Dostupné na internete: https://www.biblioteka.sk/encyklopedia/?pojmem=Zakon_sudnyj_ljudem.

Zákonník z Veľkej Moravy (Zakon sjudnyj ljudem). [online]. Dostupné na internete: <http://www.hradiska.sk/2011/04/zakonnik-velkwj-moravy-zakon-sudnyj.html>

Zákon sjudnyj ljudem. [online]. Dostupné na internete: <https://www.dejepis.com/dokument/zakon-sudnyj-ljudem/>.